

*СИТЮК Р. О., викладач
Кременчуцький педагогічний коледж імені А. С. Макаренка*

РОЗВИТОК ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Суспільні реформи, які набирають обертів в Україні мають в своїй основі принцип децентралізації, тобто передачу значного обсягу повноважень на місця та розширення прав об'єднаних територіальних громад (в подальшому ОТГ). Процес децентралізації стосується не лише політичної чи управлінської сфери, а й освіти. В освітній галузі він виражається у формуванні освітнього простору регіону. В минулому кожен регіон був складовим елементом освітнього простору загальнодержавного рівня, керівництво яким здійснювалося за усталеною вертикаллю: міністерство освіти – обласні управління – районні та міські управління – безпосередньо навчальні заклади. Паралельно до цієї системи включалися Обласні інститути підвищення кваліфікації (ОІППО). На загальнодержавному рівні діяла система ВНЗ та паралельно система професійно-технічної освіти. Щодо останньої, то варто зважити на те, що не зважаючи на фінансування з державного бюджету вона задовольняла в основному місцеві потреби у кваліфікованих робітничих кадрах, а ще раніше вона була створена під систему промислових підприємств регіону. Метою децентралізації освітньої сфери, що проголошена у лютому 2017 р. є отримання якісних освітніх послуг кожною дитиною країни за допомогою ефективної організації мережі навчальних закладів, з фокусом на концепції Нової української школи. Серед завдань було визначено і ті, що мають економічну основу: затвердження методології розрахунку вартості надання освітніх послуг в ОТГ, створення єдиних освітніх просторів, оптимізація мережі освітніх закладів, створення належної матеріально-технічної бази закладів освіти [2].

Проведення реформи освіти викликало в свою чергу і трансформацію освітнього простору регіонів. Слід звернути увагу на те, що є два принципових підходи до визначення поняття “освітній простір”. За першим з них освітній простір – це територія поширення для визначення регіонального, галузевого ресурсу, що здійснює освітні функції. За другим, – загальнодержавна єдність в освіті під час проведення децентралізації освіти, що зберігає взаємозв'язок і наступність структур та збереження прав кожного громадянина держави на отримання повноцінної освіти незалежно від місця проживання. Більш детально поняття “освітнього простору” досліджено в роботі Цимбалару А. [3, с. 43]. Разом із децентралізацією освіти змінюються і її економічні характеристики. Так, надання освітніх послуг переходить на місцевий, регіональний рівень і відповідно змінюються економічні параметри їх надання.

Особливу роль економічний аспект починає відігравати у діяльності освітніх закладів, які готують для економіки кваліфікованих робітників та спеціалістів з вищою освітою. Традиційно дослідники виділяють двох учасників таких економічних взаємовідносин: освітній заклад як надавача освітньої послуги, та студента (і його батьків) – як споживача освітньої послуги. Сьогодні до складу учасників відносин в освітньому просторі включено ще двох гравців. По-перше, це замовники освітньої послуги – підприємства, які купують специфічний товар – право користуватися робочою силою випускника ВНЗ відповідно до національного трудового законодавства. Як правило, купівля такого “товару” здійснюється шляхом оплати навчальної послуги, яку отримує студент замовником, що оформляється відповідним тристороннім договором про надання освітньої послуги. По-друге, це посередник, яким, як правило, виступає держава та місцеві органи самоуправління через систему державного та регіонального замовлення. В економічному плані виникає проблема комунікації бізнесу та освітніх закладів у питанні підготовки затребуваних на ринку праці спеціалістів. Таке становище зумовлено специфікою освітніх ринків:

- висока ступінь невизначеності зумовлена тим, що освітні послуги носять характер довірчих благ, тобто споживач не може визначити якість освітньої послуги до її надання;
- асиметрія інформації між виробником і споживачем знання, це стосується того, що споживач не може мати повну інформації про послугу, що буде надаватися через те, що він не має достатнього освітнього рівня [4, с. 55].

Іншим економічним аспектом, який справляє суттєвий вплив на освітній простір через ринок освітніх послуг та продуктів, є механізм визначення вартості навчання.

На сьогодні існує два основних підходи до визначення вартості освітньої послуги.

1. Класичний – основним фактором є витрати на надання освітньої послуги. Так, за нормативними документами Кабінету Міністрів України основними факторами, що визначають її є: оплата праці, нарахування на оплату праці, витрати на виплату академічної стипендії, витрати на соціальне забезпечення та надання пільг, витрати на оплату комунальних послуг та енергоносіїв у межах соціальних норм споживання, витрати безпосередньо пов’язані з навчальним процесом, витрати, які безпосередньо непов’язані з навчальним процесом (до останніх належать такі витрати, як оплата відряджень викладачів чи їхньої наукової діяльності) [2].

2. Маркетинговий – при цьому підході враховують не лише витратний, а й ринковий (співвідношення попиту та пропозиції) метод визначення. Також складовими цього підходу є

параметральний метод (може бути застосований при формуванні вартості навчання спеціаліста за кошти регіонального замовлення) та адаптація до умов ринку освітніх послуг.

В ОТГ відбувається перехід до другого підходу, що зумовлено необхідністю ефективного використання ресурсів [1, с. 956].

Таким чином, децентралізація призводить до формування регіонального освітнього простору, який є складовим загальнодержавного освітнього простору, але не входить у жорстку систему управління. Зміни в економіці викликали виникнення та формування ринку освітніх послуг, який діє на основі економічних законів, але значною мірою регулюється державою. Змінюються підходи до діяльності ВНЗ, зокрема змінюється підхід до визначення економічних параметрів освітньої послуги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Отокаленко О. М. Ціноутворення на ринку освітніх послуг: стратегія вдосконалення / О. М. Отокаленко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 10. – С. 955–960.

2. Про затвердження Методики розрахунку орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/346-2013-%D0%BF>.

3. Цимбалару А. Д. Освітній простір: сутність, структура і механізми створення / Анжеліка Дмитрівна Цимбалару // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 1. – С. 41–50.

4. Шевченко Л. С. Освітній ринок: взаємодія виробника, споживача і замовника знань / Л. С. Шевченко // Проблеми сучасної економіки : зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 13-14 лют. 2015 р.) : у 2 ч. – Запоріжжя, 2015. – Ч. 1. – С. 54–56.